

43 oorlogsslachtoffers krijgen gezicht

CULEMBORG - Vraagt u zich op 4 mei ook wel eens af hoeveel door oorlogsgeweld om het leven gekomen inwoners van uw stad of dorp wij eigenlijk herdenken, wie het waren en hoe ze aan hun einde kwamen?

Docent Richard van de Velde uit Beusichem bracht ter voorbereiding op een project Vrijheid voor zijn lessen Nederlands op ORS Lek en Linge, in april 2008 een bezoek aan de oorlogsmonumenten aan de Achterweg in Culemborg. Via het oorlogsmonument 1940-1945, het monument voor de vijf Culemborgse gevallen in Nederlands-Indië en drie grafstenen ter nagedachtenis aan drie omgekomen Engelsen, kwam hij een tiental meters verder uit bij een kleine herdenkingszuil met daarop tien namen van Culemborgse oorlogsslachtoffers.

Een kleine plattegrond bevestigt aan het toegangshek van de begraafplaats, bracht hem ook aan het andere einde, waar een imposant monument staat ter nagedachtenis aan de maar liefst 38 omgekomen joodse bewoners van de stad. Dit grote aantal stemt iedere bezoeker meteen tot nadenken. Uit het boek 'De joodse graven aan de Achterweg' blijkt dat dhr. S. Lammers al degelijk onderzoek hiernaar heeft verricht.

Nieuwsgierig geworden naar de omstandigheden waaronder de tien Culemborgers op de herdenkingszuil om het leven waren gekomen, informeerde Van de Velde bij de gemeente Culemborg, de oudheidkundige kring Voet van Oudheusden en zelfs bij de Oranjevereniging Culemborg & Oranje. Het bevestigde hem dat geen van allen informatie over hen kon geven.

Onderzoek

Er zat niets anders op dan zelf maar op onderzoek uit te gaan. Een herdenkingsbericht in een oude Culemborgse Courant uit 1946 bracht hem op het spoor. Uit bezoeken aan het Regionaal archief in Tiel en de vele interviews die hij voerde met hoogbejaarde Culemborgers, blijken er echter nog 28 oorlogsslachtoffers meer te zijn.

Richard ondervond veel hulp van de plaatselijk bekende Joop van Beuzekom zorgde veelal voor namen, adressen en telefoonnummers van verwanten van de slachtoffers. De Nederlandse Oorlogsgravenstichting, in de persoon van dhr. Teeuwisse, heeft Van de Velde veelvuldig van informatie en foto's voorzien. Ook de Duitse Oorlogsgravenstichting had met informatie over acht Culemborgse oorlogsslachtoffers een groot aandeel in het resultaat van zijn zoektocht. Tenslotte heeft Ludmilla van Santen, specialist op

het gebied van genealogie, hem bij 'moeilijke gevallen' met raad en daad bijgestaan.

Het resultaat van deze indrukwekkende zoektocht heeft Van de Velde sinds kort op de website www.oorlogsslachtoffersculemborg.nl openbaar. Op deze website staan de namen van de tot nu onderzochte slachtoffers en worden ook de droeve omstandigheden vermeld, waaronder deze Culemborgers om het leven zijn gekomen.

Op dit moment doet hij nog een diepgaand onderzoek naar 7 'nieuwe' namen van Culemborgse oorlogsslachtoffers. Uw hulp is daarbij onmisbaar! Zie www.culemborgse-oorlogsslachtoffers.nl onder 'Help-button'.

Mochten bezoekers aan deze website zelf ook een onderzoek naar oorlogsslachtoffers in hun gemeente willen starten, dan vinden zij daarvoor op zijn website een handige stappenplan.

Al 63 jaar mogen wij ons in Nederland verheugen over het feit in een vrij land te leven. Zij die de Tweede Wereldoorlog meegemaakt hebben, zullen het meest beseffen wat dat betekent. Ook de Culemborgse samenleving heeft daarvoor in de jaren 1940-1945 een hoge tol betaald. Van de Velde vindt het zinvol om na te denken over een plaquette aan weerszijden van het monument 1940-1945, met daarop de namen van alle door oorlogsgeweld omgekomen Culemborgers.

Opdat wij niet (weer) vergeten!

„Ik was bij een zus van oorlogsslachtoffer D.J. Geurts op bezoek toen mijn oog viel op onderstaand schilderij aan de muur. Toen ik 'm van de muur mocht halen, zag ik tot mijn verbazing op de achterzijde een namenlijstje van slachtoffers van de N.K.A. Vier van de zes namen had ik reeds getraceerd, maar de overige twee (dhr. Salari en Dhr. Coenmans) nog niet.

Na een urenlange speurtocht kwam ik tot de volgende (voorlopige) conclusie. Dhr. Salari is 's nachts tijdens werkzaamheden op de Culemborgse spoorbrug in de dichte mist overreden door een trein. Hij valt zodoende niet onder de noemer oorlogsslachtoffers.

Dhr. Coenmans is echter een ander

verhaal. Na urenlang telefoneren en bezoeken afleggen bij familie van dhr. Coenmans kom ik tot het volgende verhaal: Zijn voornamen zijn Johannes Petrus. Hij is geboren in op 31-10-1922 en in Culemborg overleden op 05-03-1943. In het midden Otto en zijn eerste vrouw tijdens een revue-optreden Johan is de zoon van de in Culemborg erg bekende Ot de Bakker, oftewel Otto Coenmans. Het gezin bestond uit de kinderen: Cornelia, Hendrikus, Johan, Truus, Rika, Ottolina, Otto en Willy.

Johan wilde in zijn jonge leven graag priester worden en vertrok op jonge leeftijd naar de paters van Brakkenstein te Nijmegen. Na vier jaar werd de opleiding echter eenzijdig door de paters afgebroken. Zij zagen geen mogelijkheden meer voor hem in deze richting.

Johan was behalve koorzanger in de katholieke kerk, een begenadigd vioolspeler en drummer. Hij verzorgde vaak samen met Hendrikus het muzikale gedeelte op bruiloften en partijen. Hetzij in de combinatie accordeon-drum en/of piano en viool.

Na zijn afgebroken studie nam zijn broer Hendrikus hem mee naar de meubelfabriek van Van Beurden, waar hij Johan opleidde tot meubelstofleider. Hij werd ook lid van de houtbewerkersbond van de Nederlandse Katholieke Arbeidersbeweging. Begin 1942 werd de firma echter verplicht knechts te leveren voor de Arbeitseinsatz. Johan werd naar Coswig in Duitsland gestuurd, waar hij kwam te werken in de WASAG-kruittabriek. Hij moest daar munitie persen in granaatluizen en landmijnen. Dit was erg zwaar en ongezond werk.

In Coswig ontmoette Johan per toeval ook Gradus Baars. Hij was tijdens de mobilisatie en in de meidagen van 1940 gelegerd bij het afweergeschut nabij Huize De Bol en maakte samen met Johan deel uit van het Culemborgs Katholieke kerkkoor. Gradus had ook in het WASAG-kamp een zangkoor opgericht waar Johan deel van uitmaakte. De WASAG-fabriek te Coswig

Johan was een erg serieuze jongen die zichzelf wegcijferde. Dit werd hem in Coswig ook noodlottig. De door zijn vader aan hem opgestuurde etenspakjes, deelde hij op 's zondags uit aan zijn lotgenoten in de barak. Hij vond dat hij boete moest doen voor de vele ellende die hij daar om zich heen zag. Hij raakte

Op de begraafplaats staat ook een monument voor Joodse oorlogsslachtoffers.

steeds verder ondervoed en kreeg op een gegeven moment ook pleuritis.

Op 4 januari 1943 kreeg hij te horen dat zijn moeder plotseling was overleden. Op dat moment lag Johan in de lazaret en was hij zo ziek dat hij in eerste instantie van de leiding geen permissie kreeg om naar huis te gaan. Zijn kameraad, Gradus Baars, knoeide met de thermometer en overtuigde de leiding dat de koorts was gezakt. Hij had echter zo'n hoge koorts dat Gradus onder Johan's jas kranten wikkelde en hem in de trein legde. In Culemborg aangekomen kreeg de familie te horen dat ze hun broer van het station moesten ophalen. Zij dachten dat ze Hendrikus bedoelde die voor de Arbeitseinsatz bij Krupp in Essen werkte en ook op weg was naar huis voor de begrafenis. Johan is toen op de bakkerskar naar huis gebracht. Hij werd meteen in bed gelegd en was zelfs te zwak om te praten. Hij was zo ziek, dat hij niet eens mee mocht naar de begrafenis van zijn moeder. Twee maanden na zijn moeder over-

leed Johan op 20-jarige leeftijd in het Barbaraziekenhuis.

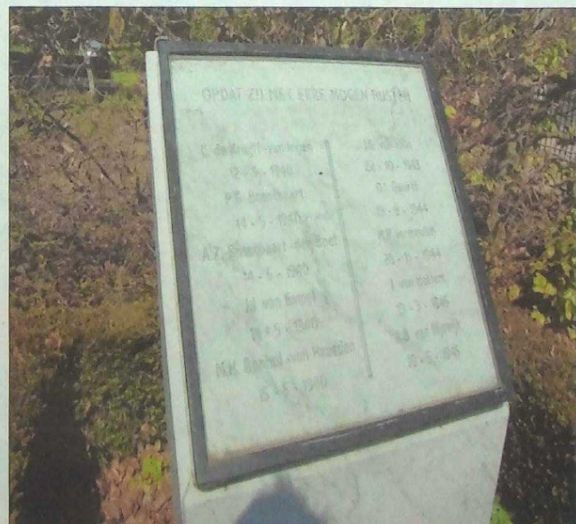
In het WASAG-kamp lag Johan samen met Gradus op kamer 20. Een stadsgenoot van Johan, op kamer 17, verzocht de burgemeester van Culemborg om een inzamelingsactie voor sigaretten te organiseren op de wijze zoals men dat in Gorinchem had gedaan.

Aangezien "Ot de bakker" een bekend persoonlijkheid was in Culemborg werd dit trieste geval min of meer verzweigd. Dat hij binnen een jaar na het overlijden weer een vrouw had gezocht voor zijn 8 (!) kinderen, was voor sommige Culemborgers al gesprekstof genoeg. Als bezorgbakker had je nu eenmaal klandizie van de bevolking nodig...

Wie meer informatie heeft over de Culemborgse oorlogsslachtoffers kan contact opnemen met Richard van de Velde, Bernhardlaan 7, 4112 KH Beusichem, tel 0345-502583.

In Indië zijn ook Culemborgers omgekomen.

Een gedenkplaat met de namen van Culemborgse oorlogsslachtoffers.

Van de Velde bij het monument.